

PID

UMODX00K5YET

Naše č. j.

UMPOD-K0006/21-90

Místo a datum

Brno (datum viz elektronický podpis)

Stanovisko k senátnímu návrhu na změnu zákona o mezinárodním právu soukromém (senátní tisk č. 147)

Vážený pane předsedo,

jménem Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, jehož činnosti se aplikace ustanovení dotýkaného nadepsaným návrhem týká, bych se rád k věci stručně vyjádřil pro potřeby projednání věci ve Vámi řízeném výboru.

Důvodová zpráva, jak je obsažena v návrhu, vyjadřuje legitimní postoj k problematice uznání cizozemských rozhodnutí o osvojení dítěte osobami stejného pohlaví. K argumentaci tam obsažené bych rád v širším kontextu doplnil několik okolností.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí byl v minulosti (v době přípravy rekodifikace soukromého práva) účasten diskuse, která se týkala rovněž ustanovení, jež se stalo součástí českého právního řádu posléze jako § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Původním účelem tohoto ustanovení byla ochrana před jevem, který je v odborné terminologii nazýván někdy jako „nedoprovázené adopce“. Cílem bylo reagovat na případy, kdy docházelo k osvojení dětí v cizích zemích, s nimiž Česká republika nemá žádnou mezinárodně-smluvní úpravu, a proto adopční proces probíhal bez intervence státu. Účelem státní intervence je přitom zajistit standardní kvalitu ve prospěch dítěte (osvědčení předpokladů osvojitelů pro roli osvojitelů, transparentnost procesu, prevence obchodování s dětmi, podpora osvojitelské rodiny po osvojení atd.) Autoři návrhu zákona zcela jistě v nejlepší víře umožnili prostřednictvím nástroje mezinárodního práva soukromého věcný přezkum postupu cizozemských orgánů tím, že bylo možno jej poměřovat měřítky české vnitrostátní zákonné úpravy osvojení.

Více než padesát let však doktrína mezinárodního práva soukromého směřuje k omezení rozsahu přezkumu cizozemských rozhodnutí. Základním principem mezinárodního práva soukromého a procesního je vzájemná důvěra mezi státy. Projevem tohoto principu je **zásada zákazu věcného přezkumu cizozemského rozhodnutí** (*révision au fond*). A právě takový přezkum § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb. zcela anachronicky v rozporu s vývojovými trendy mezinárodního práva soukromého zavedl. Nutno poznamenat, že obdobný přezkum neznala pro analogické případy ani socialistická regulace obsažená v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním. Už jen z tohoto důvodu je zcela na místě, aby byl zákon č. 91/2012 Sb. v duchu návrhu obsaženého v nadepsaném senátním tisku novelizován.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí respektuje výsledek nastolený nálezem Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 6/20. Ústavní soud shledal stávající úpravu ústavně konformní a ponechal na politickém rozhodnutí zákonodárce, zda k novele zákona č. 91/2012 Sb. přistoupí. V tomto ohledu lze tedy senátní iniciativu jen podpořit, neboť směřuje k normalizaci regulace tak, jak ji lze očekávat v podmínkách demokratického právního státu ve střední Evropě.

I přes uvedený respekt k výsledku řízení před Ústavním soudem se nelze ubránit nutnosti reflektovat fakt, že odůvodnění nálezu Ústavního soudu se nevěnuje ani tak problematice souladu § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb. s ústavním pořádkem (což byl nastolený předmět řízení), jako spíše obhajobě legitimacy neumožnění osvojení stejnopohlavními páry vnitrostátním právem (což předmětem řízení nebylo). Rovněž tak si nelze nevšimnout, že jak rozhodující většina pléna, tak disentující trojice soudců pracovala zčásti se stejnou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva – zejména pokud jde o rozsudky ve věcech týkajících se stížností č. 76240/01 *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku* (2007), č. 19010/07 *X a ostatní proti Rakousku* (2013), č. 65192/11 *Mennesson proti Francii* (2014) a č. 65941/11 *Labassee proti Francii* (2014) – nicméně pokaždé s jinými závěry.

Jak bylo naznačeno výše, § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb. nebyl zamýšlen pro regulaci uznání cizozemských rozhodnutí o osvojení stejnopohlavními páry, ale díky své abstrakci na ně dopadá. Jak bylo zmíněno, mezinárodnímu právu soukromému je vlastní vzájemná důvěra. **Pokud nastal právní účinek** (zde osvojení stejnopohlavním párem) **na území cizího státu, pak je na místě takový důsledek v zásadě respektovat** (mj. v duchu principu *quieta non movere*). To umožní akceptovat faktický stav vztahů a životního společenství tak, jak na území cizího státu bylo legálně a legitimně nastoleno a jak ostatně akcentuje i zmíněná judikatura Evropského soudu pro lidská práva.

Zcela jistě si lze představit případy, kdy bylo dosaženo stavu obejití české právní úpravy, případně byl v cizině nastolen jiný nelegitimní stav rozporný se zásadami českého práva, na kterých je nutno bez výhrad trvat. K právní reprobaci takových situací lze však využít obecné instituty mezinárodního práva, které jsou pro tento případ k dispozici, ať už je to zvláštní úprava obcházení zákona nebo zejména tradiční úprava **výhrady veřejného pořádku**. Takové instrumentarium je plně dostačující a užívají jej podle zkušenosti Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí i ostatní země nacházející se v evropském systému ochrany lidských práv. Takový přístup nadto umožňuje flexibilně reagovat na vyvíjející se sociologické okolnosti.

S ohledem na uvedené lze zcela jednoznačně podpořit změnu zákona č. 91/2012 Sb., jak je navrhována v nadepsaném senátním tisku.

Bude-li toho třeba, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí je připraven se podrobněji vyjádřit ke kterékoli dílčí otázce problematiky.

S přátelským pozdravem

Zdeněk K a p i t á n
(elektronicky podepsáno)

Vážený pan
Ing. Tomáš Golář
předseda
Ústavně-právní výbor
Senát Parlamentu České republiky
Valdštejnské náměstí 17/4
118 01 Praha-Malá Strana